

Dansen in de woestijn

Het eerste wat je opvalt als je arriveert in Phoenix, Arizona, is de hitte. Ik arriveerde eind juli, toen het bijna 45 graden was. Eens je dat gewoon bent, is het volgende wat je opvalt: de hitte. Het is er echt behoorlijk warm. Ik sprak met een collega die vorige zomer uit Boston kwam, en zij vertelde me dat haar vlucht was omgeleid naar Tucson omdat de hitte die opsteeg van de landingsbaan in Phoenix een landing fysiek onmogelijk maakte. Mijn British Airlines vlucht vanuit Londen had dat probleem niet, maar toen ik uit het luchthavengebouw kwam, was het alsof ik een oven binnenstapte. 'Maar het is een droge hitte', zeggen de inwoners geruststellend, wat blijkbaar betekent dat het wel heet kan zijn maar dat het tenminste niet heter aanvoelt.

Hoe overleeft deze metropool van ruim vijf miljoen mensen midden in de woestijn van Arizona? Welk cultureel landschap wordt er in dat woestijnlandschap ontwikkeld? Wie zijn die Phoenixers eigenlijk?

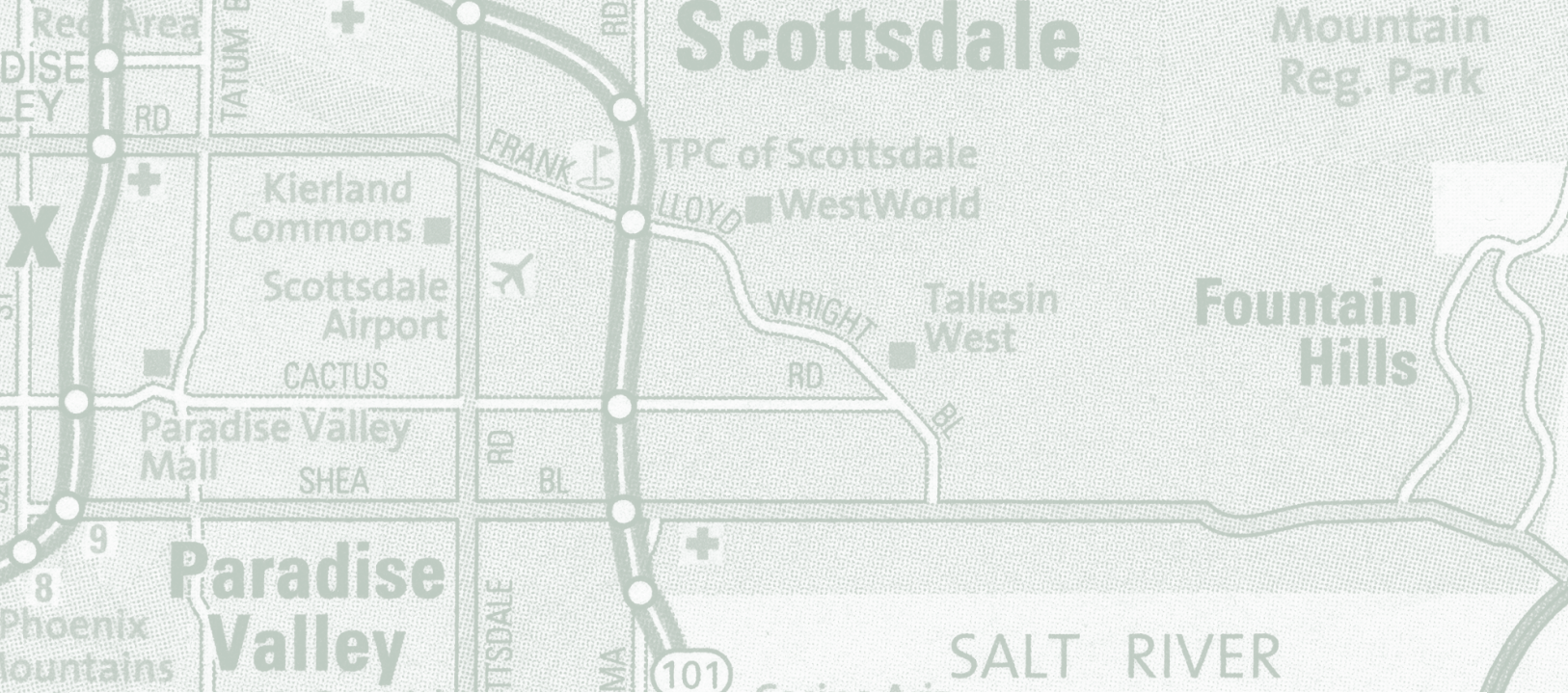
Phoenix is de vijfde grootste agglomeratie van de VS. De huidige bevolking van vijf miljoen inwoners zal in 2020 volgens de prognoses aangegroeid zijn tot twaalf miljoen. Het is buitengewoon dat zoveel mensen kunnen onderhouden worden door een enkele zijarm van de 'machtige' Coloradorivier (die kennelijk zijn delta niet meer bereikt). Maar voor de Europese kolonisering van Noord-Amerika leefden hier al meer dan zes miljoen Native Americans, de Hohokam, dank zij landbouw en een ingenieus netwerk van irrigatiekanalen. Wat overblijft van de 22 inheemse Naties van Arizona, is gevestigd in de reservaten die snel worden ingepalmd door de stad, die naar land hongert en alsmaar meer woestijn verslindt om er nog meer huizen, scholen en de alomtegenwoordige strip malls (langgerekte shopping centra) te bouwen.

Meer dan twee weken lang sprak ik iedereen die ik tegenkwam erop aan, en toen vond ik eindelijk iemand die in deze stad geboren is. Ze bleek Svetlana te heten. Dat klinkt niet echt als een Phoenixische naam. Het illustreert wel de realiteit van deze bevolking, waarvan de meesten migranten zijn, net als ik. Ontheemd omdat ze zochten naar betere kansen, door oorlog, door de grillen van de economie of gewoon uit avontuurlijkheid. (Ik probeer nog uit te zoeken wat bij mij aan de basis lag.) Haar ouders waren ook inheems, maar haar grootouders kwamen uit Oekraïne. De meeste mensen die hier wonen zijn van elders gekomen, meestal in de voorbije twintig jaar. De oudste gebouwen zijn

de kerken die halverwege de achttiende eeuw gebouwd werden door Spaanse missionarissen, en dan zijn ze nog enkele woonwijken uit de jaren dertig en vijftig van de vorige eeuw. Maar de meeste gebouwen zijn niet ouder dan 30 jaar. Gebouwen worden opgetrokken en gesloopt met een alarmerende regelmaat. Handelsgebouwen worden blijkbaar met de grond gelijk gemaakt wanneer de eigenaar of de uitbater eruit trekt. Een nieuwe ontwikkelaar begint van nul af aan. De gelegenheid om de architectuur aan te passen aan een nieuwe bestemming wordt vrijwel nooit te baat genomen. Er is een cultuur om grote hoeveelheden land te gebruiken, niets gaat hoger dan drie verdiepingen, meestal blijft het beperkt tot een enkele bouwlaag. Het meest voorkomende type is het grote, ruimteverslindende rechthoekige gebouw, met slechts enkele, heel kleine vensters, om de hitte buiten te houden, omgeven door parkings, afgewisseld met huizen en nog maar eens een strip mall, kilometer na kilometer na kilometer.

Er zijn weinig bakens, je moet je dus echt oriënteren door het stratenplan in te studeren. Bijna de hele metropool is gebouwd op een noord-zuid, oost-westrooster, met blokken van ongeveer een vierkante mijl. Vanaf Central Avenue gaan de genummerde straten naar het oosten en de genummerde avenues naar het westen. Er is geen kromme lijn, geen bocht of zelfs heuvel die deze geometrische monotonie doorbreekt. In de verte een rotsprofiel, een berg of een heuvel, maar je gaat er zelden heen. In de plaats daarvan rijd je (niemand gaat te voet) noord-zuid om dan af te slaan en oost-west te rijden, of omgekeerd. Boven, onder, links, rechts, niks is onverwacht.

Er is één diagonale straat, Grand Avenue. Ze werd georiënteerd en aangelegd om de bewoners toe te laten recht naar Las Vegas te gaan. Helaas, met de nieuwe snelweg is dat overbodig geworden. Het vlakke geometrische stratenpatroon dringt in je binnen. Je reizen liggen altijd helder zichtbaar voor je uit. Er is niets dat buiten het gezicht ligt en langzaam onthuld wordt. Dat creëert een soort illusie van helderheid die de sociale en culturele psychologie van de plek doordringt. Posities moeten duidelijk gemaakt worden, opinies moeten het ene of het andere zijn. Het wekt geen verbazing dat er maar twee politieke partijen zijn – 'met ons of tegen ons' – links of rechts. Je bent een *believer* of niet (het beste is een *believer* te zijn). Momenteel bediscussieert de wetgevende

macht van de staat een wetsontwerp om elke scholing of studentenvereniging die niet-Amerikaanse waarden voorstaat, buiten de wet te stellen. Zoals gezegd: ‘met ons of tegen ons’.

Ambigüiteit, nuance, ironie – sleutelementen in de Europese culturele praktijk – zijn vrijwel geheel afwezig. Kunst wordt over het algemeen op dezelfde polariserende wijze bekeken: als ontspannend entertainment of als zakelijke investering. Elke eerste vrijdag van de maand kan men in de binnenstad samen met zo een 20 000 gegadigden deelnemen aan de Open Art Walk. Vele kunstenaars die men dan kan bezoeken hebben hun eigen galerie. De kunstenaar-ondernemer is een veelbesproken voorbeeld van de groei van de culturele industrieën hier.

Ook de dans is heel erg gepolariseerd. Het Arizona Ballet is een bastion van Balanchine en het moderne Amerikaanse classicisme. Het alternatief zijn de dansstudio’s, die regionaal en nationaal concurreren in de gebruikelijke categorieën: jazz, modern en tap. De onafhankelijke kunstenaar is geen erkend concept. Om als kunstenaar te kunnen functioneren, moet je een product hebben dat de mensen willen kopen, of een rijke donateur (liefst meer dan een). De meeste dansmakers huren hun ruimte, of betalen optreedgeld aan de organisator. Met enig geluk krijgen ze voor hun inspanningen een percentage van de revenu’s. De bescheiden subsidies ondersteunen onafhankelijke projecten in de eerste plaats wanneer deze een pedagogische of sociale impact hebben.

De studenten die dans volgen aan de Arizona State University vertegenwoordigen het hele spectrum. Vele *undergrads* komen recht van de competitieve dansstudio’s, andere van het goed uitgebouwde High School-programma moderne dans en ballet. Vele graduatesstudenten die hier zijn om hun MFA (Master of Fine Arts, red.) te behalen, hebben een soort onafhankelijke praktijk ontwikkeld. Ze komen uit de hele vs, een klein percentage uit het buitenland. Wat hen bindt, is hun nieuwsgierigheid om het fenomeen te onderzoeken dat wij kennen als ‘dans’ – van de persoonlijke praktijk tot danspraktijken uit de hele wereld. Het grootste probleem is dat ze weinig in contact komen met de danswereld. Afstand is het probleem. Touren in de VS is een dure zaak, vaak heb je om alleen nog maar naar de volgende stad te gaan vliegtuigtickets, hotels en per diems nodig. Het Nederlandse systeem – ‘toon ze en zend ze dezelfde avond nog naar huis’ – is hier onmogelijk. Daardoor blijven

vele kunstenaars en praktijken lokaal en krijg je in verschillende steden nogal specifieke *scenes*. Er zijn weinig organisatoren die tournees willen opzetten met Amerikaanse artiesten en nog minder die bereid zijn om internationale dans te presenteren. Daardoor is de bekendheid met het nieuwe discours zeer beperkt. YouTube is een geweldige bron, tenminste als je weet naar wie je op zoek bent. Toen ik hier arriveerde, had geen enkele student gehoord van Jérôme Bel of Jonathan Burrows. Nu wel. Een graduatesstudent gaat deze zomer in Duitsland onderzoekswerk doen met Thomas Lehmen. Anderen trekken naar Impulstanz in Wenen. Nu ze een idee beginnen krijgen van wat er allemaal is, zijn ze nog nieuwsgieriger. Ze hebben nood aan context en moeten hun eigen band met dit soort werk vinden. In antwoord daarop heb ik een permanente betrekking aan de faculteit omgevormd tot een *visiting artist*-programma. Vanaf volgend semester zal hier op de campus altijd een kunstenaar aanwezig zijn, om hier te werken, les te geven, research te doen en gewoon met de studenten te kletsen. Elke kunstenaar zal zijn eigen manier van denken en werken aanbrengen. Jérôme Bel komt ook!

De uitdaging hier bestaat erin om de donateur die van belastingvrijstelling geniet, ertoe te bewegen om de kunstenaar en niet het werk te steunen: de aanwezigheid en niet het product. Met andere woorden, om oog te hebben voor de waarde op lange termijn van kunstenaars in velerlei contexten, kunstenaars die onze kijk op de wereld om ons heen in perspectief zetten. Mijn opdracht is me ondertussen duidelijk geworden. Ik moet de ASU dansopleiding omvormen tot een werkplaats voor geëngageerde en actieve kunstenaars, die dans gebruiken als hun werkmateriaal. Een cultureel landschap dat gebaseerd is op producten is niet dynamisch. Een cultureel landschap dat erop gericht is creatieve kunstenaars in diverse contexten te laten gedijen, zal evolueren. De woestijn zal bloeien en we zullen de hitte zelfs niet opmerken. Althans voor een tijdje.©

vertaling Johan Wambacq

Van 2000 tot 2007 was Simon Dove directeur en curator van het Springdance festival in Utrecht. Vorige zomer vertrok hij naar de vsa om er de dansopleiding aan de Arizona State University te leiden.